

Về phong trào ly khai ở miền Nam Thái Lan những năm gần đây

NGUYỄN HỮU NGHỊ*

Vấn đề ly khai ở miền Nam Thái Lan đã tồn tại nhiều năm trong lịch sử, tuy nhiên từ 2001 đến nay, nó bùng phát mạnh mẽ và trở thành điểm nóng gây mất an ninh nghiêm trọng cho nước này. Hàng ngàn người dân vô tội đã bỏ mạng, hạ tầng cơ sở bị tàn phá, kinh tế - xã hội bị ảnh hưởng... Những gì đã và đang diễn ra ở miền Nam Thái Lan có thể là bài học bổ ích cho nhiều quốc gia ở khu vực trong việc giải quyết những bất đồng về dân tộc, tôn giáo, lịch sử...

1. Tình trạng bất ổn ở miền Nam Thái Lan

Cuộc khủng hoảng ở miền Nam Thái Lan diễn ra suốt từ năm 2001 đến nay bởi những mâu thuẫn sắc tộc, tôn giáo và những vấn đề do lịch sử để lại. Đây là vùng đất gồm các tỉnh Pattani, Yala, Narathiwat, Satun và một phần tỉnh Songkhla với dân cư đại đa số là người Hồi giáo (khoảng 6 triệu người). Mảnh đất này vốn là địa hạt của bang Pattani, một

trong những tiểu vương quốc Mã Lai cũ được sáp nhập vào Thái Lan năm 1902 sau những cuộc chiến tranh kéo dài giữa người Thái Lan và người Malaixia. Cũng vì vậy, vùng đất này luôn tồn tại mâu thuẫn, xung đột giữa người Thái và người gốc Mã lai bởi những khác biệt lớn về ngôn ngữ, tôn giáo và văn hoá. Đây là vấn đề không dễ giải quyết bởi dưới góc độ chính trị và kinh tế, cộng đồng người Hồi giáo miền Nam Thái Lan thuộc sự quản lý của Băng Cốc nhưng về văn hoá, họ vẫn là một phần của thế giới Hồi giáo gắn gũi với Malaixia. Vùng đất này lại là vùng đất nghèo nàn và chậm phát triển nhất của Thái Lan. Cộng đồng người Hồi giáo gốc Mã lai ở khu vực này lại sống dưới một chính quyền của người Thái theo Phật giáo (người Hồi giáo gốc Mã Lai ở miền Nam Thái Lan được tham gia chính quyền nhưng rất hạn chế). Miền Nam Thái Lan cũng là khu vực có tỉ lệ thất nghiệp, mù chữ cao, người Hồi giáo ở đây cho rằng chính phủ đã không công bằng

* Th.s Nguyễn Hữu Nghị, Học viện Chính trị quân sự

với họ như đối với những người theo đạo Phật. Những điều đó đã được tích tụ, dồn nén qua nhiều thập kỷ và bùng phát thành bạo động bởi sự kích động của các nhóm Hồi giáo cực đoan.

Nhận thức về sự phức tạp, nguy hiểm từ các vụ bạo động, khủng bố ở miền Nam Thái Lan, Chính phủ Thái Lan đã nhanh chóng đưa ra nhiều biện pháp nhằm bình ổn tình hình nơi đây. Tuy nhiên, bất chấp những biện pháp bình định của chính phủ, cuộc khủng hoảng ở khu vực miền Nam Thái Lan dường như chỉ mới bắt đầu. Các nhóm Hồi giáo cực đoan ngày càng mở rộng quy mô hoạt động và nhận được sự hậu thuẫn tích cực từ các tổ chức Hồi giáo cực đoan trong khu vực cũng như trên thế giới. Những vụ tấn công của lực lượng ly khai Hồi giáo có mục tiêu rất đa dạng: các đơn vị quân đội, cảnh sát, nhân viên an ninh, dân thường, nhà sư, giáo viên.v.v... Ban đầu, vì sợ ảnh hưởng đến sự phát triển của ngành du lịch (nguồn thu tài chính lớn của Thái Lan), trong suốt những năm 2002, 2003, chính phủ Thái Lan đã bưng bít thông tin về cuộc chiến của những băng đảng tội phạm tranh giành lãnh địa được sự tiếp tay của các quan chức tham nhũng. Tuy nhiên, trước tình trạng bạo loạn ngày càng gia tăng và trở nên khó kiểm soát, chính phủ Thái Lan đã phải khẳng định lực lượng tiến công không phải bọn cướp bình thường, chúng hoạt động một cách chuyên nghiệp và được huấn luyện chu đáo.

Nhiều nhóm ly khai hoạt động ở khu

vực miền Nam Thái Lan đặc biệt là các tỉnh Pattani, Yala và Narathiwat đều có xu hướng phát triển thành các tổ chức tội phạm. Hiện có hai nhóm hoạt động vũ trang mạnh nhất là tổ chức PULO mới, được thành lập năm 1995 tách ra từ tổ chức PULO cũ được thành lập từ năm 1968 (PULO: Tổ chức giải phóng thống nhất Pattani) và phong trào Mujahideen Hồi giáo Pattani: (GMIP - Gerakan Mujahideen Islam Pattani), tổ chức này cũng được thành lập năm 1995 và có ít nhất 30 tay súng nòng cốt. Lực lượng an ninh Thái Lan coi nhóm này chỉ là một băng cướp chuyên bắt cóc, tống tiền và sẵn sàng làm việc cho ai trả tiền cao hơn phủ nhận khía cạnh chính trị của tổ chức này. Trên thực tế, GMIP không chỉ là một băng cướp đơn thuần, các thủ lĩnh của nó chịu ảnh hưởng của cuộc chiến tranh Afganixtan. GMIP có mối nối và hợp tác hoạt động với KMM của Malaixia và Abu Sayyaf của Philippin. Cuối những năm 90 của thế kỷ XX, GMIP ngày càng dính líu nhiều vào các hoạt động tội phạm như bắt cóc, tống tiền, khó còn có thể gọi là lực lượng thánh chiến Jihad, nó có nhiều điểm tương đồng với nhóm khủng bố Abu Sayyaf ở Philippin. Cả GMIP và Abu Sayyaf đều là những tổ chức mới xuất hiện sau chiến tranh lạnh, các thủ lĩnh đều còn rất trẻ và đã từng chiến đấu ở Afghanistan, cùng tiếm nhiệm đầu óc cực đoan hung hăng qua những trường Hồi giáo cực đoan, tư tưởng thành lập các nhà nước Hồi giáo ly khai ở khu vực. Cảnh sát Thái Lan đã thu được cuốn sách nhỏ 6 trang mà các thanh niên Hồi giáo ở miề

Nam Thái Lan đã truyền tay nhau đọc với tư tưởng cực đoan, kích động các chiến binh tử vì đạo: *"Hãy hiến dâng thân thể của bạn cho đến giọt máu cuối cùng... máu sẽ chảy xuống từ thân thể các chiến binh và nhuộm đỏ mảnh đất này, phản chiếu ánh hào quang đỏ rực phía bên kia đường chân trời, vào lúc bình minh và lúc chạng vạng tối, phương Đông và phương Tây kêu gọi các chiến binh hãy tuyên bố cuộc thánh chiến Hồi giáo"*⁽¹⁾. Còn những thành viên của tổ chức Hồi giáo thì thể thốt *"Huy động mọi lực lượng và phương tiện"* để *"Chiến đấu giải phóng mảnh đất Pattani thoát khỏi những kẻ thực dân Thái"*⁽²⁾. Cuối năm 2001, GMIP rải truyền đơn ở các huyện thuộc tỉnh Yala kêu gọi thánh chiến và ủng hộ Osama Bin Laden vì sự nghiệp ly khai.

Từ tháng 12 năm 2001 cho đến nay, ở miền Nam Thái Lan đã liên tục xảy ra những vụ tấn công nhân viên cảnh sát, quân đội, giáo viên, nhà sư, quan chức địa phương và dân thường. Tiêu biểu như các vụ tấn công đồn cảnh sát đồng loạt (2001), tấn công khu vườn quốc gia ở tỉnh Yala (2002), tấn công lực lượng quân đội ở tỉnh Narathiwat (2003)...

Ngày 4 tháng 1 năm 2004, lực lượng nổi dậy đốt cháy 20 trường học và hai trạm cảnh sát ở 11 trong số 13 huyện của tỉnh Narathiwat. Vào lúc 2 giờ sáng cùng ngày, một lực lượng từ 100 đến 150 tên đã tràn vào kho vũ khí của tiểu đoàn công binh Cho Airong, giết chết 4 lính gác và 2 người chúng cho là tín đồ Phật giáo, cướp đi 330 khẩu súng tiểu liên M-16, 2 súng

đại liên M-60, 7 súng phóng lựu và 20 súng ngắn. Toàn bộ vụ tấn công chỉ diễn ra trong 20 phút chứng tỏ tính chuyên nghiệp của nhóm này.

Trong các tháng 3, tháng 4, tháng 11 năm 2004, hàng loạt các vụ nổ bom, gây rối, đốt trường học, công sở ở khu vực miền Nam Thái Lan làm nhiều dân thường, sĩ quan cảnh sát và quan chức địa phương thiệt mạng.

Bước sang năm 2005, các vụ bạo loạn lại bùng phát, tiêu biểu là vụ nổ bom tại tỉnh Narathiwat làm 22 người chết, 8 người bị thương (tháng 5 năm 2005), bốn vụ tấn công của lực lượng cực đoan đã sát hại 4 dân thường, một nhà sư đã bị chúng chặt đầu (tháng 6 năm 2005). Ngày 15 tháng 7 năm 2005, hàng loạt vụ tấn công vào nhiều địa điểm công cộng ở tỉnh Yala đã làm một người thiệt mạng, 19 người bị thương.

Sáng ngày 5 tháng 4 năm 2007, tại một giáo đường Hồi giáo thuộc huyện Yaha tỉnh Yala, một kẻ khủng bố đã ném lựu đạn vào đám đông khoảng 100 người đang cầu nguyện làm ít nhất 14 người bị thương. Trước đó một tháng, tại huyện này những phần tử ly khai đã tấn công một xe buýt và giết hại 8 nhà sư⁽³⁾.

Những diễn biến mới nhất ở miền Nam Thái Lan cho thấy các phần tử ly khai ở khu vực này đang mở rộng địa bàn hoạt động từ 3 tỉnh Pattani, Narathiwat, Yala sang hai tỉnh cùng ở khu vực miền Nam là Songkhla và Satun. Cho dù Bộ Ngoại giao và chính phủ Thái Lan luôn khẳng định đây không phải là vấn đề có tính chất

quốc tế mà là vấn đề nội bộ của Thái Lan, song trên thực tế, vấn đề bạo lực ở miền Nam Thái Lan đã thực sự gây lo ngại về sự bất ổn của khu vực. Từ tháng 12 năm 2001 đến nay đã có hơn 2000 người thiệt mạng do các vụ xung đột ở miền Nam Thái Lan gây ra.

Đã có rất nhiều bằng chứng cho thấy cuộc nổi dậy của lực lượng Hồi giáo ly khai ở miền Nam Thái Lan có sự móc nối, và nhận được sự hỗ trợ từ các nhóm khủng bố, Hồi giáo cực đoan nước ngoài, nhất là từ Malaixia, Indônêxia, Philippin thông qua các tổ chức KMM, GAM, Abu Sayyaf và Jemaah Islamiyah. Chính trùm khủng bố Hambali người Indônêxia, một nhân vật từng được CIA gọi là Osama Bin Ladel của Đông Nam Á, người chỉ huy tổ chức khủng bố Jemaah Islamiyah đã bị bắt tại Thái Lan ngày 11 tháng 8 năm 2003. dư luận cho rằng hắn đang xây dựng một hệ thống mạng lưới khủng bố ở Thái Lan. Một số nhà phân tích quốc tế đã lo ngại rằng *“Đó là một bộ phận hợp thành xuyên quốc gia, một cuộc xung đột du kích căn bản ở địa phương có thể dễ dàng chuyển thành các hoạt động khủng bố cổ điển như đã từng xảy ra ở Mindanao”*⁽⁴⁾.

2. Giải pháp nào cho vấn đề miền Nam Thái Lan?

Trước tình trạng an ninh bất ổn và ngày càng trở nên khó kiểm soát, chính phủ Thái Lan đã nỗ lực đưa ra hàng loạt các giải pháp cứng rắn có, mềm dẻo có, nhằm bình ổn tình hình khu vực miền Nam. Tuy nhiên, dường như chính phủ

Thái Lan chưa tìm ra được một giải pháp triệt để, toàn diện và lâu dài có thể giải quyết tận gốc rễ vấn đề.

Để ứng phó với tình hình bất ổn ở khu vực miền Nam, Chính phủ Thái Lan đã cho thi hành chính sách *“Năm đấm sắt”* và *“găng tay nhung”*, thực thi những hành động quân sự cứng rắn, kết hợp với tăng cường viện trợ kinh tế, Chính phủ Thái Lan tăng ngân sách cải thiện việc làm, giáo dục và chất lượng cuộc sống. Nhiều tỉ bạc đã được đổ vào miền Nam Thái Lan dưới những hình thức và dự án, tạo ra hàng ngàn việc làm cho lao động địa phương. Các chuyên gia dân sự, quân sự đến từng thôn bản mở các lớp khuyến nông, đào tạo nghề, hệ thống y tế được cải thiện, nhiều người dân (nhất là những người có hoàn cảnh khó khăn) được khám chữa bệnh, cấp thuốc miễn phí. Nhà nước tài trợ cho các đoàn đại diện tôn giáo, phụ nữ, thanh niên các tỉnh miền Nam về thủ đô thăm quan, tiếp kiến những vị lãnh đạo cấp cao đất nước, dự các buổi nói chuyện về chính sách hoà giải dân tộc. Năm 2005, chính Phủ đã lập một quỹ trị giá 1,8 tỉ bạc (tương đương 45 triệu USD) trợ giúp gia đình các nạn nhân bị giết hại và doanh nghiệp bị ảnh hưởng bởi bạo loạn ở miền Nam Thái Lan⁽⁵⁾.

Đầu năm 2005, chính phủ Thái Lan cho thành lập Ủy ban hoà giải quốc gia (NRC) với thành phần đông đảo các chính khách, học giả, nhà sư, lãnh tụ tôn giáo... nhằm tư vấn giúp Chính phủ giải quyết tình hình bạo loạn, bất ổn ở khu vực miền Nam bằng biện pháp chính trị, đối thoại

hoà bình. Ủy ban hoà giải quốc gia đã tiến hành đi sâu tìm hiểu tâm tư, nguyện vọng của người dân Hồi giáo miền Nam, trên cơ sở đó kiến nghị với Chính phủ nhiều chủ trương, chính sách, giải pháp cho khu vực này. NRC còn chỉ ra những bất cập trong chỉ đạo điều hành của Chính phủ, qua đó Chính phủ đã lắng nghe ý kiến từ cộng đồng người Hồi giáo và cam kết theo đuổi giải pháp hoà bình, thực hiện chiến dịch tuyên truyền giành lại tình cảm của dân chúng Hồi giáo khu vực Miền Nam. Hy vọng kiến tạo sự đồng thuận trong việc giải quyết tình hình tại khu vực miền Nam. Dù vậy, hố ngăn cách giữa Băng Cốc và cộng đồng Hồi giáo miền Nam Thái Lan vẫn còn rộng. Những thanh niên miền Nam nghèo túng, thất học, không có việc làm, nói được tiếng Thái rất ít luôn dễ bị kích động.

Song song với giải pháp mềm dẻo là những chính sách cứng rắn của chính phủ: quân đội và cảnh sát khu vực miền Nam luôn ở trong trạng thái sẵn sàng chiến đấu cao, thiết quân lệnh được thực thi, tình trạng khẩn cấp được ban bố, các trạm kiểm soát dựng lên ngày càng nhiều, hệ thống Camera giám sát được tăng cường. Sư đoàn bộ binh số 15 và sư đoàn "Phát triển" với quân số gần 20.000 người được triển khai lâu dài ở khu vực miền Nam sẵn sàng trấn áp các phần tử bạo loạn, tổ chức tuần tra, bảo vệ các tuyến đường, những cơ sở, công trình hạ tầng quan trọng.

Để tăng cường trang bị vũ khí cho lực lượng vũ trang đang đóng tại các tỉnh

phía Nam, ngày 12 tháng 5 năm 2005 Nội các Thái Lan đã phê chuẩn mua 7 máy bay trực thăng tấn công và hơn 24.000 khẩu súng bộ binh. Gần đây, Chính phủ Thái Lan lại cho khôi phục việc sử dụng "Đội quân những người tình nguyện bảo vệ lãnh thổ" ở khu vực miền Nam. Đây là những nhóm dân quân địa phương được Chính phủ Thái Lan tài trợ hoạt động nhưng không chịu trách nhiệm về những hoạt động của họ.

Với chính sách "Năm đấm sắt", hàng loạt các vụ càn quét, vây ráp, bắt giữ của quân đội và cảnh sát ở khu vực miền Nam Thái Lan đã diễn ra, nhiều thủ lĩnh cũng như tín đồ Hồi giáo bị bắt, bị truy sát... hành động này đi ngược với những cam kết của Chính phủ giải quyết tình hình miền Nam Thái Lan bằng con đường hoà bình, dẫn tới những nghị ngờ trong dân chúng và nguy cơ thu hẹp những thành quả dân chủ hiện nay ở miền Nam Thái Lan. Chính sách "Năm đấm sắt" sẽ rất có thể lại thổi bùng lên ngọn lửa hận thù mới của cộng đồng Hồi giáo nơi đây.

Để giải quyết tình hình bất ổn ở khu vực miền Nam, Chính phủ Thái Lan cũng tìm kiếm sự hỗ trợ từ cộng đồng quốc tế, đặc biệt là từ Indônêxia, Malaixia, Ótxtrâyliá, Hoa Kỳ và cộng đồng Hồi giáo thế giới thông qua tổ chức Hội nghị các nước Hồi giáo I.O.C.

Trong những chương trình nghị sự gần đây giữa Chính phủ Thái Lan và Malaixia, hai bên đã chia sẻ mối quan tâm những vấn đề của cộng đồng Hồi giáo gây tổn hại lợi ích của cả hai nước và thảo

luận những biện pháp giải quyết các vấn đề do lịch sử để lại. Chính phủ hai nước nhất trí tăng cường trao đổi thông tin tình báo, chống buôn lậu vũ khí, vấn đề thâm nhập bất hợp pháp qua đường biên giới. Thái Lan đề nghị Malaixia giám sát chặt chẽ công dân mang hai quốc tịch, xiết chặt kiểm soát những điểm xuất nhập cảnh giữa hai nước. Phía Malaixia tuyên bố tiếp tục hợp tác với Thái Lan đảm bảo không ủng hộ các phong trào Hồi giáo ly khai, tôn trọng toàn vẹn lãnh thổ của Thái Lan, không cho phép sử dụng lãnh thổ của Malaixia làm căn cứ huấn luyện, đào tạo của các nhóm ly khai. Tuy nhiên, cho đến nay phía Malaixia vẫn chưa phát hiện được chỗ ẩn náu và bắt giữ bất kỳ một nhân vật nào trong bản danh sách mà Thái Lan đang cần bắt giữ nhất.

Thái Lan cũng đã chấp thuận phái đoàn Tổ chức Hội nghị Hồi giáo thế giới I.O.C vào thị sát tình hình miền Nam. I.O.C đánh giá cao những nỗ lực của Chính phủ Thái Lan trong việc giải quyết tình hình khu vực miền Nam, I.O.C khẳng định phản đối các hoạt động bạo lực ở nơi đây. Với Úcxtrâylia và Hoa Kỳ, Thái Lan tăng cường hợp tác trao đổi thông tin tình báo, đẩy mạnh hợp tác chống khủng bố. Úcxtrâylia đã giúp Thái Lan huấn luyện lực lượng chống khủng bố, cấp học bổng cho sinh viên miền Nam Thái Lan sang Úcxtrâylia du học.v.v...

Có thể nói trước những diễn biến phức tạp của tình hình miền Nam Thái Lan thời gian gần đây, Chính phủ Thái Lan mặc dù đã rất nỗ lực đưa ra hàng loạt các

giải pháp để giải quyết nhưng dường như kết quả lại hết sức hạn chế. Nhà chức trách Thái Lan rất cần có những điều chỉnh mới, tích cực và đồng bộ: đầu tư cơ sở hạ tầng phải đi đôi với chống tham nhũng, lãng phí. Phát triển kinh tế - xã hội phải đi đôi với bảo đảm quyền dân chủ, công bằng, tôn trọng, bảo vệ và khích lệ truyền thống văn hoá cư dân địa phương, đối xử bình đẳng giữa tín đồ Phật giáo và Hồi giáo, tạo điều kiện cho trí thức Hồi giáo tham gia bộ máy công quyền từ trung ương tới địa phương với một tỉ lệ hợp lý. Sự có mặt của lực lượng quân đội và cảnh sát là cần thiết nhưng vấn đề miền Nam Thái Lan chỉ có thể giải quyết tận gốc rễ thông qua hoà bình thương lượng. Con đường đi tới bình yên cho mảnh đất miền Nam Thái Lan vẫn đầy chông gai, thử thách phía trước, một bài toán không dễ giải cho Chính phủ đương nhiệm của Thái Lan./.

CHÚ THÍCH:

- 1, 2. TTXVN, "Tình hình miền Nam tiếp tục căng thẳng", Tài liệu tham khảo đặc biệt ngày 17/11/2004, trang 10 - 13.
3. Báo Nhân Dân ngày 6/6/2007, trang 4.
4. Anthony Davis: "Thái Lan đối mặt với cuộc bạo động của phe ly khai tại khu vực đạo Hồi miền Nam" (Nguyễn Quang Trung Dịch), Bộ Quốc Phòng - Trung tâm thông tin khoa học môi trường, Hà Nội, 2004, trang 12.
5. Hà Thanh Cung - Vũ Như Hùng, "Thách thức đối với chính phủ Thái Lan", Báo Nhân Dân, ngày 12/7/2005.